**Otázka:** Vývoj sovětského práva

**Předmět:** Dějepis, Právo

**Přidal(a):** Vilemína Franksiová

# Historie sovětského práva

**Právní věda prvních revolučních let:**

- socialistické p. – primárně právo dělnické třídy -> později zájmy celé sovětské společnosti -> směřování ke komunistické společnosti -> nakonec mělo zaniknout
- zpochybnění dělení práva na soukromé a veřejné
- důraz na odlišnost od ¨buržoázního p.¨-> později se ukázalo, že mají stejné rysy, které jsou nedílnou součástí -> v důsledku se právo někdy měnilo velmi rasantně ( pro některé bolestivě), tím jak se měnila společnost
- P. Stuček – předpokládal krátkou etapu socialismu,
  státní donucení může vystupovat jen jako podpůrný faktor, po revoluci měl vzniknou jen stručný soubor jednoduchých předpis
- E. B. Pašukanis – předpokládal krátkou etapu socialismu-> brzy nahradit pouze směrnic
- N. V. Krylenko – plně podřizoval právo potřebám diktatury

**Vznik sovětského práva**

- 1. částí Deklarace práv pracujícího a vykořisťovaného lidu – prohlašovala Rusko za republiku sovětů dělnických, vojenských a rolnických zástupců, v níž veškerá moc patří sovětům, utvrzovala federativní formu státního zřízení a nejdůležitější revoluční opatření (znárodnění půdy, zrušení soukromého vlastnictví půdy,...)
- odmítala demokratickou buržoazii, nastolovala demokracii sovětskou – vyloučila majetné třídy z jakéhokoli podílu na moci, předpokládala jejich postupnou likvidaci a koncentraci moci v rukou proletariátu dirigovaného marxistickou stranou

- subjektem občanských práv nebyl občan, ale pracující lid
- **Dekrety o soudu:**
    - **č. 1**
        - místní soudy rozhodovaly případy jménem republiky – mohli se řídit jen zákony, které nebyly nijak v rozporu s revolučním smýšlením, bylo stanoveno, které zákony jsou zrušené – odporující dekretům ÚVV, programu komunistické strany a strany socialistů revolucionářů
        - vytvořil základní článek sovětské soudní soustavy = místní lidový soud – rozhodoval v tříčlenném senátě = soudce + 2 lidoví přísedící, soudce volily příslušné sověty, soudy rozhodovaly ve občanskosprávních i trestněprávních případech s výší trestu do 2 let
        - soudy mimořádné – revoluční tribunály – bojovaly proti kontrarevoluci, sabotážím, rozkrádání, loupeži, špionáži, úplatkářství, protisovětské propagandě – voleny gubernskými/městskými sověty – jako tresty mohly ukládat např. pokutu, odnětí svobody, zákaz pobytu, veřejnou důtku, prohlášení obviněného nepřítelem lidu, zbavení všech/některých politických práv, povinné práce,... – veřejné zasedání, rozhodnutí je konečné
    - **č. 2**
        - soudní řízení ve věcech občanských a trestních může využívat předpisů soudních statutů z r. 1864 jen dotud, dokud nebyly zrušeny dekrety VÚVV, RLK a neodporovaly právnímu vědomí pracující třídy
        - doplnil soudní organizaci o okružní lidové soudy – projednávaly trestněprávní a občanskoprávní věci, které přesahovaly příslušnost místních lidových soudů – zřizovány v újezdech, soudce volily sověty
    - **č. 3**
        - v trestních věcech se soudy měly řídit dekrety dělnicko-rolnické vlády a socialistickým právním vědomím – nejdůležitějším pramenem práva, staré zákony se používaly minimálně, spíš vůbec
- rozchod s předrevolučním právem -> chaos – > uvědomění bolševiků, že stav téměř bez zákonnosti nebude, aspoň pro první období moci zvládnout bez právní regulace -> bolševici přijali usnesení o přesném dodržování zákonů (O revoluční zákonitosti)
- v roce 1918 – vydal všeruský úřední výbor : dekret o zrušení dědění, dekret o rozvodu, kodex zákonů o matrikách, manželském, rodinném a poručnickém právu, kodex zákonů o práci...
- dekrety = právní akty, kterými nejvyšší orgány upravovaly nejdůležitější otázky společenského a státního zřízení

## Sovětské právo v období nové ekonomické politiky (NEP)

- návrat k řadě klasických institutů, jako byla například kupní, nájemní, dodací či příkazní smlouva,...
- vznik významných kodifikací
- úprava občanského zákoníku – formálně připuštění dědění, možnost drobného podnikání
- kodex o práci, kodex zákonů o manželství rodině a poručnictví RSFSR, trestní kodex
- úprava pozemkový zákoník,
- nový trestní zákoník RSFSR

## Sovětské právo po přijetí ústavy z roku 1936

- nástup Stalina do čela bolševiků -> zavedení totalitního režimu
- v sytému kultu osobnosti zůstávala ústava SSSR jen formálním právním aktem
- základní zákon – naprostá poslušnost vůči nadřízenému
- stalinský pozitivismus – nový proud odpovídající představě významné o roli práva -> nově byla vybudována soustava soudů a sovětské orgány
- oslabila se vazba právních norem na reálné právní vztahy – právem bylo jen to co bylo obsaženo v aktech vydaných státem
- změna rodinně-právních poměrů , v pracovní oblasti,
- úprava pozemkového práva
- kolektivizace zemědělství – kolchozí právo

## Postalinské období

- politické změny
- v organizaci zemědělství, trestního práva, základ zákonodárství o SSSR a svazových republik o manželství a rodině

# VÝVOJE JEDNOTLIVÝCH PRÁVNÍCH ODVĚTVÍ

**Občanské právo:**

- 22. 5. 1922 – Deklarace majetkových práv – základní zásady majetkových vztahů, obnovené dědění a stanoveno, že všechny občanskoprávní spory řeší sovětský soud, omezování soukromého vlastnictví do přesného rámce
- úprava vlastnického práva; snaha likvidovat soukromé vlastnictví → II. všeruský sjezd sovětů (1917) – zrušil soukromé vlastnictví
- soukromé vlastnictví po občanské válce (NEP)-
- základ = Občanský zákoník RSFSR
    - sovětské soudy nebudou rozhodovat žádné spory vzniklé před 7. 11. 1917
    - 4 části:
        - Obecná ustanovení
        - Věcná práva
        - Závazkové právo
        - Dědické právo
    - Druhy vlastnictví: státní (jen státním mohly být: nerostné suroviny, půda, lesy, vody, železnice, vozový park), soukromé (výrobní prostředky a předměty osobní spotřeby) a družstevní
    - 1922 – Dekret majetkových práv (zavedeno dědění, základy majetkových vztahů, občanskoprávní spory řeší sovětský soud)

**Rodinné právo:**

- Dekret o občanském sňatku, dětech a vedení matrik- 1917
    - uzavírání manželství jen na základě registrace v matrice
    - rovnost muže a ženy
    - rovnost manželských a nemanželských dětí

- dekret o rozvodu- 1917
    - svobodný rozvod (jedno i oboustranný)
- kodex zákonů o matrikách, manželském, rodinném a poručenském právu RSFSR- 1918
    - církevní sňatek nezakládá práva a povinnosti

    - vznik manželství nevedl ke vzniku majetkového společenství
    - nestanovil povinnost následovat druhého při změně bydliště
    - rovnost muže a ženy promítána do práv a povinností rodičů a dětí
    - děti mají vyživovací povinnost (když rodič není schopný)
    - o rozvodu rozhodoval soud (kromě společné žádosti manželů)
    - 1918 zakázáno osvojení
- podcenění významu odpovědné a uvážené úpravy rodinně-právních vztahů → sféra citlivá na vnější zásahy (rázné zásahy způsobily vedlejší účinky)
- kodex zákonů o manželství, rodině a poručenství RSFSR- 1926
    - reagovala na podmínky a nedostatky předchozí úpravy
    - faktická manželství uznána (soužití muže a ženy)
    - věková hranice nastavena na 18 let (předtím 16 pro ženy)
    - společný majetek manželů (nabytý za trvání manželství)
    - manželství zaniká, když přestalo plnit funkci
    - povolení osvojení, úprava pěstounské péče

- nařízení 1936- zákaz umělého přerušení těhotenství
- Výnos Prezidia 1944- zformalizoval úpravu manželství
    - rozvod povolen jen s vážnými důvody (téměř nikdy), rozhodují soudy
    - zrušení práva matky o určení otcovství soudní cestou
- zákaz uzavírání manželství s cizinci- 1947
- povolení potratů, snazší rozvod- 1965
- Základy zákonodárství SSSR a svazových republik o manželství a rodině- 1968
    - snazší rozvody
    - otcovství pomocí soudní cesty

**Pozemkové právo:**

- dekret o půdě – zrušil soukromé vlastnictví půdy
- základní zákon o socializaci půdy
- pozemkový zákoník – soustředil se na úpravu uživatelských vztah k půdě, právo na užívání půdy přiznával všem občanům

**Kolchozní právo:**

- kolchoz – forma kolektivního zemědělství
- klíčovou rol hrála ve stalinově době
- proces spojování drobných zemědělských farem do kolektivních družstev kolchozů nebo státních sovchozů
- Oficiálním cílem bylo vytvoření socialistických výrobních vztahů na sovětském venkově, přeměna jednotlivých zemědělských výrobců malého rozsahu na velké produktivní podniky, což mělo doprovázet Stalinem zaváděnou politiku masivní industrializace (rozvoj průmyslu) země.

**Trestní právo:**

- určující pramen trestního práva: revoluční svědomí a revoluční právní vědomí -> zajištění operativní reakci na různé formy protisovětské činnosti. (velice subjektivní) -> první sovětské psané trestní normy
- Vedoucí zásady trestní práva RSFSR
- skutkové podstaty v prvních dekretech nebyly přesně vymezeny
- jako prostředek trestní represe stanoven trest nebo opatření sociální ochrany (důležité jestli byl čin proti státu nebo ne)